

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/Volume 9 Sayı/Issue 22 Ağustos/Agust 2020 s. 11-26
DOI:http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut352
Mainz-Almanya/Germany

Araştırma Makalesi/ Resarch Article

Köktürk Yazıtları Üzerine Kıpçak Türkçesi Bağlamında Tespitler

Determinations on Köktürk Inscriptions in the Context of Kipchak Turkish

Öz

Köktürk yazıtları, Türk dilinin bilinen en eski yazılı metinleridir. Bundan dolayı yazıtlarda Türk dilinin fonolojik, morfolojik ve leksikal olarak en eski biçimleri bulunmaktadır. Bu biçimler yazıtlardan sonraki dönemlerde bazen değişerek, bazen gelişerek bazen de değişmeyerek kullanılmıştır ve kullanılmaya da devam etmektedir. Kıpçak Türkçesi Türk dilinin Orta Türkçe diye adlandırılan döneminin alt kollarından biridir. Bu araştırmada Kıpçak Türkçesinde görülen fonolojik, morfolojik ve leksikal unsurlar ile bunların Köktürk Yazıtlarındaki görünümü ele alınıp işlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Köktürk Yazıtları, Kıpçak Türkçesi, tespitler

Abstract

Köktürk inscriptions are the oldest known written texts of the Turkish language. Therefore, the oldest forms of the Turkish language are phonologically, morphologically and lexically in the inscriptions. These forms were used in the periods after the inscriptions, sometimes changing, sometimes developing and sometimes not changing, and they continue to be used. Kipchak Turkish is one of the sub branches of the period of the Turkish language called Middle Turkish. In this research, the phonological, morphological and lexical elements seen in Kipchak Turkish and their appearance in the Köktürk inscriptions will be studied.

Keywords: Köktürk inscriptions, Kipchak Turkish, determinations.

Can ÖZGÜR*

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sorumlu Yazar/ Corresponding Author

* Prof. Dr
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir-
Türkiye.
Elmek: kipcakistan3@hotmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9022-9874

Makale Geçmişi/ Article History

Geliş Tarihi: 16.06.2020
Kabul Tarihi: 18.06.2020
E-yayın Tarihi: 15.08.2020

Giriş

Köktürk yazıtları bilindiği gibi Türkçenin bilinen en eski ve en önemli dil ve edebiyat anıtlarının başında gelmektedir. Bu yazıtların en önemlisi ve metin olarak en geniş 2. Köktürk devletine ait Tonyukuk (720-725?), Kül Tigin (732) ve Bilge Kağan (735) Yazıtlarıdır. Eski Türk yazıtları üzerine bugüne kadar sayısız çalışma yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Eski Kıpçak Türkçesi 13.-17. Yüzyılları kapsayan ve kendi içinde: 1. Bozkır Kıpçakçası (Kumanca), 2. Memlûk Kıpçakçası, 3. Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi olarak adlandırılan Türk Dilinin Orta Türkçe döneminin alt kollarından birini oluşturan tarihî yazı dilidir.

Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesine ait ilk bilgi ve kayıtlara 11. yüzyılda yazılmış Türk dilinin bir diğer en temel ve en önemli eserlerinden Kutadgu Bilig ve Dîvânü Lugatî't-Türk'te rastlanmaktadır (DLT: 710-716); (KBÇ: 2477, 2637, 3407, 5133).

DLT'deki kayıtlara göre; Kıpçak Türkçesi, çoğunlukla Oğuzcayla birlikte değerlendirilmiştir. İki lehçe Türk dilinin Batı kolunun içine alınmıştır. Kıpçak Türkçesi ve Oğuzcanın (Türkmence), o tarihlerde gramer ve söz varlığı bakımından birbirine yakın bir durumda olduğu görülmektedir (DLT: 4, 10, 11, 12, 13; DLT I-IV).

Bu çalışmada, DLT'deki Kıpçakçaya ait dil malzemesindeki ve Kıpçak sahası sözlük-gramer kitaplarının başında gelen Kitâbü'l-İdrâk li Lisani'l-Etrâk(Kİ)'deki Kıpçakça kayıtlı kelimelerden yine yazıtlarda geçen 700 civarındaki tekrarlanmayan sözcüğün Genel Kıpçak Türkçesi sözcüğü ile karşılaştırılmasından hareketle Köktürk yazıtları üzerine Kıpçak Türkçesi bağlamında tespitlere yer verilmektedir.

Bu arada Köktürkçe üzerine yaptığımız karşılaştırmada, konumuzla ilgili bazı araştırmalar göze çarpmaktadır. Yapılan araştırmalar daha çok Oğuzca üzerine Eski Türkçeyle ilgili incelemelerdir (Korkmaz 1973; Korkmaz 1975; Gülsevin 1994; Gülsevin 1998; Toprak 2003; Gülsevin 2004; Kaymaz 2004; Gülsevin 2010; Karadeniz 2016; Akar 2018).Yaptığımız taramada Eski Türk Yazıtları üzerine Kıpçak Türkçesi bağlamında yapılan bir çalışma görülmemektedir.

1. Gramer Bakımından Tespitler

1.1. b- ~ m-:

DLT'de Oğuzlar, Suvarlar ve Kıpçakların kelime başında **m-**'yi **b-**'ye çevirdikleri ifade edilmektedir. Fakat, Eski Kıpçak Türkçesinde bu verilen bilginin tersi şeklinde bir durum söz konusudur. Kıpçak Türkçesiyle yazılmış eserler çoğunlukla kelime başında **m-** ünsüzü tarafındadır.

Köktürk Yazıtlarında kelime başında **m-**'li örnekler bulunmaktadır. Tonyukuk Yazıtı **b-** tarafındayken diğer iki yazıt **m-** tarafındadır. *men* (12 tane), *meniñ* (2 tane), *maña* (5 tane) (OY 2018: 162).

1.2. -gAn sıfat-fiil eki:

Kıpçak Türkçesinde yaygın olarak **-gAn** sıfat-fiil eki kullanılmıştır. Köktürk Yazıtları'nda bununla ilgili olarak *kor(t)-gan* "kale, müstahkem, mevki, sığınak" (OTG: 91) ve kağan ismi olarak geçen *Kapgan* kelimelerini gösterebiliriz (OTG: 172).

1. 3. -DaçI sıfat-fiil eki:

DLT’de sıfat-fiil (ism-i fail) eki olarak Oğuz, Kıpçak, Yemek, Yağma, Argu, Suvar, Peçenek ve göçebe dillerde **-GuçI** yerine **-DAçI** ekinin geçtiği bilgisine yer verilmiştir (DLT II: 18, 32, 48, 314, 318). *barguçı* > *bardacı* (varan, varıcı), *turguçı* > *turdaçı* (kalkan, kalkıcı), *bititküçi* > *bititdeçi* (yazdıran, yazdırıcı), *toğruğuçı* > *toğradaçı* (doğrulayan, doğrayıcı), *oğrağuçı* > *oğradaçı* (uğrayan, uğrayıcı). Bu ekin Köktürk Yazıtları’nda niteleyici ve eyleyici adı olarak kullanıldığı örnekler bulunmaktadır.

ölteçi bodunug tırgürü igi(t)tim “ölecek halkı diriltiltim ve doyurdum.”

eki üç biñ sümüz kelteçimiz bar mu ne “iki üç bin kadar gelecek askerimiz var mı ne (OTG: 172).

Kıpçak Türkçesinde bu ekin aynı şekilde örneklerine rastlanmaktadır. *keldeçi*, *töretdeçi*, *öldeçi*, *turmadaçı* (KTG1: 142; KTG2: 323).

1. 4. II. Çokluk Şahıs Emir Kipi:

DLT’de II. çokluk şahıs emir ekini Oğuzların ve Kıpçakların **-nglAr** yerine **-ng** şeklinde kullanıldığı bilgisi geçmektedir. Aynı zamanda yaşlı olan ve sayılan kimseler için de bu ekin **-nglAr** şeklinde kullanıldığı bilgisi vardır.

barıng (Oğuzca ve Kıpçakça) > *barınglar* (Öbür Türklerce), *toğrang* (Oğuzca ve Kıpçakça) > *toğranglar* (Öbür Türklerce) gibi (DLT III: 313-314).

Köktürkçede de bu ek aynıdır ve benzer şekilde bir emirin içinde nezaket ifadesi (hitap) işlevinde de yer aldığına tanık olunmaktadır.

Siz taşık-ıñ çıkıg taşgar-ı-ıñ timiş “Siz sefere çıkın, Çık’leri de çıkarın demiş (OTG: 181).

Kıpçak Türkçesinde ek **-ng**, **-nglAr** yanında **-ngIz**, **-ngUz** şeklinde çeşitlenmiştir. **-nglAr** şekli tek örnekte CC’de geçmektedir (KTG2: 240-241).

Yani Köktürk yazıtlarında olduğu gibi emir kipi II. çokluk şahıs eki olarak **-ng** şeklinin yanında **-nglAr** şeklinin de Kıpçaklar ve diğer Türkler tarafında kullanıldığı bilgisi aktarılmıştır.

1. 5. -GLI, -GLU:

Yazıtlarda **er-igli* < *erkli* şeklinde tek örnekte karşılaşılmaktadır. Bu ek sıfat-fiil eki olarak “olan”, zarf olarak “iken” anlamında kullanılmıştır (OTG: 173).

Bu ekin Kıpçak Türkçesinde örneklerine rastlanmaktadır: *örtügli*, *sevügli* (KTG2: 329). Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi metinlerinde *-ölü* şekli de bulunur *ögövlü*, *titrövlü* (KTG2: 329).

1. 6. Kapalı e

Kapalı /e/ ünlüsü için Köktürk yazıtlarında ayrı bir işaret yoktur. Bu nedenle sözbaşı, söz içi ve sonu bu ses ya /I/ harfi ile yazılır ya da hiç gösterilmez. *ikegü*, *il*, *ir*, *it*- gibi (OTG: 25).

Kıpçak metinlerinde de Arap harflerinden kaynaklanan /é/ (kapalı e) sesini gösterecek bir işaret yoktur. Yalnız bazı kelimelerdeki bazı harflerin hem esre hem de

üstünle harekelendiği de görülmektedir. Bu iki kullanım bir kapalı /é/ sesinin varlığına işaret etmektedir. Bu konuda tartışma devam etmektedir. CC' de ise kapalı e'nin varlığı kabul edilmektedir (KHKD: 199, 210). Ermeni Kıpçak metinlerinde ise farklı şekiller görülebilmektedir. *biy, çiçak, kir ~ k'ir, en-, erin, ket-, tiş* (KTG2: 77).

1. 7. DLT'de *tunur* "kapanır, tıkanır" şeklinde tek kullanımlık bir kelimenin Kıpçaklar ve Oğuzlar tarafından *tunar* şeklinde üstün ile söylendiği bilgisi vardır (DLTII: 27). Bu eylem Tonyukuk Yazıtında bir yerde *tumuş* şeklinde geçmektedir. (OY: 183).

1. 8. -DOk/ -dUk ekli eylem adı (sıfat-eylem):

Köktürk yazıtlarında genellikle ad ve geçmiş zaman sıfat-fiil eki olarak kullanılır. Yüklem görevi ile kullanıldığını kanıtlayan örnekler de bulunmaktadır.

teŋri yarlıkadoğın üçün "Tanrı lutfettiği için" (OTG: 170).

ol bilmedöğın üçün "o bilgisizliği yüzünden" (OTG: 170).

olurtokuma "tahta oturduğumda" (OTG: 170).

Bu sıfat-fiil eki Kıpçak Türkçesinde de vardır.

birakduğı, didüğüımız, irüşdüğü, tiledüğü (KHKD: 237).

1. 9. -makçı ekli eylem adı:

Bu eylem adı Köktürk yazıtlarında eyleyici adıyla kullanılır: *ar-makçı* "aldatan, aldaticı". Bunu Kıpçak Türkçesinde **-maç** gelecek zaman sıfat fiil eki olarak görüyoruz: *bolmaç* sözler (OTG: 167; KHKD: 237).

1. 10. -mAz ekli eylem sıfatı:

Köktürkçede sıfat-fiil olarak niteleyici ve yüklem olarak kullanılır:

bilig bil-möz kişi "cahil kişiler" (OTG: 170).

Kıpçak Türkçesinde ise,

bilmezler katında (KHKD:237) şeklinde geçmektedir.

Bunların yanında benzerlik gösteren dikkat çekici ekler arasında:

-mİş, -(X)r, -(Ar), -gUçI sıfat-fiil eklerinin, **-yI, --yU** ünlü zarf-fiil eklerinin; **(-X)p; -gAll; erkli: erken, iken** eklerinin Köktürk yazıtlarıyla örtüştüğünü görebiliyoruz.

Ayrıca:

+kına: "küçültme eki" *azkıña* (OTG: 84).

+sİg: "benzerlik eki" "benzerlik eki" *yılsıg* (OTG: 85) isimden isim yapım ekleri noktasında Köktürkçe ve Kıpçak Türkçesi arasında ortaklık görülmektedir.

2. Söz Varlığı Bakımından Tespitler

DLT'de 9 fiil 35 isim soylu 44 kelimeye Kıpçakça kayıt konulmuştur (Toprak 2003: 80-90). Kİ'de ise 48 civarında kelimeye Kıpçakça kayıt düşülmüştür. Bu kelimelerin Köktürk yazıtlarında görünümü şu şekildedir:

ağhak: Köktürk yazıtlarında *adağ* şeklinde (OY: 151) geçen kelime Kıpçakçada *ayağ, ayağ, azak* şeklinde de görülmektedir (KTS: 2).

alığ: "Her şeyin kötüsü" (DLT: 1-64) anlamına gelen kelime Köktürk yazıtlarında bulunmamaktadır. Kıpçak Türkçesinde ise anlam değişikliğine uğrayan *alığ* kelimesi "korkar" anlamında görülmektedir (TA'dan alınma KTS: 7).

ağıdı: Kİ'de "yukarı çıkmak" anlamında Kıpçakça kayıtlı olan kelime (Kİ: 2), yazıtlarda *ağıdı* şeklinde aynı anlamda görülmektedir (OY: 151):

arığ: "zayıf, cılız" (DLT1: 66). Yazıtlarda *arığ* "temiz" anlamında bir kelime bulunmaktadır (OY: 153). Kıpçakçada temiz anlamındaki kelimenin *arı*, *arav*, *arığ*, *arov*, *aru*, *uru* şekilleri de bulunmaktadır. Ayrıca kelime *arık* şeklinde "zayıf, cılız" anlamında geçmektedir (KTS: 11). Kİ'de *arı* "temiz, pak", *arığ* "arı", *arık* "kuş pisliği" şeklinde sesteş (benzer) kelimeler görülmektedir (Kİ: 5).

ben: Oğuz, Kıpçak ve Suvarların dilinde 1. tekil şahıs zamirinin bu şekilde olduğu söylenmiştir (DLTI: 311). Fakat, buna karşılık Kıpçakça eserler genellikle *men* tarafındadır. Yazıtlarda ikili kullanımlar söz konusudur.

bulğa-: Kİ'de Kıpçakça kayıtlı geçen *bulğa-* "bulaştırmak, karıştırmak" (Kİ: 22) fiili yazıtlarda hem birebir karşılığı ile hem de bu fiilden isim yapılmış *bulganç* "karışık" şekli ile geçmektedir (OY: 160).

ıdı: "gönderdi." (Kİ: 41). Kİ'de Kıpçakça kayıtlı kelime olarak geçmemektedir.

kök: *kök* kelimesi eş sesli olarak geçen kelimedir. DLT'de kök, asıl anlamında Kıpçakça, Oğuzca kayıt düşülmüştür. Buna karşılık, yazıtlarda mavi, boz anlamındadır. Kelime ile ilgili daha sonraki bölümde de bilgi verilecektir.

semiz: "besili" Kİ'de Kıpçakça kayıtlı bir kelimedir (Kİ: 89). Aynı şekilde yazıtlarda da geçmektedir (OY: 177).

süçü: Tatlı. Kİ'de Kıpçakça kayıtlıdır (Kİ: 94). Yazıtlarda *süçig* şeklinde geçmektedir (OY: 178).

Maalesef gerek DLT'de gerekse Kİ'de Kıpçakça kayıtlı geçen kelimeler yazıtların söz varlığıyla uyuşmamaktadır.

3. Genel Söz Varlığı Bakımından Tespitler

Kıpçak Türkçesi genel söz varlığında 18.000 küsur kelime vardır. Köktürk yazıtları (Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk) söz varlığı 700 civarındadır. Acaba bu 700 kelimenin Kıpçak Türkçesindeki görünümü ne şekildedir? Burada bu konuya temas ediyoruz.

3. 1. Köktürk yazıtları (Kül Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk) ve Kıpçak Türkçesi söz varlığında ortaklaşan kelimeler

3 1. 1. İsimler

3. 1. 1. 1. İnsan ömrü, karakteri ve nitelikleriyle ilgili ortaklaşan isimler

yaş: göz yaşı (TDT: 190; KTS: 314).

ter: vücuttan çıkan sıvı (TDT: 190; KTS: 270).

tirig: diri (TDT: 190; KTS: 277).

ölüg: ölü (TDT: 190; KTS: 211).

yaş: ömür, hayat (TDT: 190; KTS: 314).

karı: yaşlı, ihtiyar (TDT: 190; KTS: 128).

aç: aç (TDT: 190; KTS: 1).

tok: tok (TDT: 190; KTS: 279).

semiz: besili (TDT: 190; KTS: 231).

küç: güç, kuvvet (TDT: 190; KTS: 167).

erklig: Yazıtlarda güçlü, kuvvetli anlamında *erklig* şeklinde geçen kelime (TDT: 190) KTS' de *erkli* şeklinde görülmektedir (KTS: 75).

küçlüg: Yazıtlarda güçlü, kuvvetli anlamında *küçlük* şeklinde geçen kelime (TDT: 190) KTS' de *küçli*, *küçlü* şeklinde görülmektedir (KTS: 167).

uz: maharet; mahir, usta, akıllı (TDT: 190; KTS: 296).

bilig: bilgi, ilim (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde ise kelimenin *belü*, *bilgü*, *bili*, *bilig* şekilleri görülmektedir (KTS: 31).

alp: kahraman, cesur, yiğit (TDT: 190; KTS: 7).

buñ: sıkıntı (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde ise kelime *muñ* şeklinde görülmektedir (KTS: 187).

edgü: iyi (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde kelime *edgü* şeklinin yanı sıra *egi*, *egü*, *eygi*, *eygü*, *eyi*, *eyi*, *igi*, *izgü* şekilleri de görülmektedir (KTS: 69).

yabız: kötü (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde ise kelime *yavuz* şeklinde görülmektedir (KTS: 316).

yablak: kötü, fena (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde görülen *yablak* kelimesi "çıplak" olarak adlandırılmıştır (KTS: 305). Ayrıca *yavlak* kelimesi de "büyük, korkunç" anlamında kullanılmıştır (KTS: 315).

bulgak: karmaşa, kaos (TDT: 190; KTS: 37).

suk: kıskançlık (TDT: 190). *suk* kelimesi Kıpçak Türkçesi Sözlüğünde aynen görülmemekle birlikte *suklık*, *sukluk* şeklinde "hırs, arzu, heves" şeklinde kelime kökünde görülmektedir (KTS: 242).

küni: kıskanç, kıskançlık (TDT: 190; KTS: 168).

3. 1. 1. 2. Ev, giyim ve yaşamayla ilgili ortaklaşan kelimeler

eb: ev, çadır (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde ise kelime *ev*, *iv*, *öv*, *yev* şeklinde görülmektedir (KTS: 77).

tam: duvar (TDT: 191; KTS: 260).

kapıg: kapı (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde ise kelime *kapı*, *kabı*, *kapu*, *kapu* şeklinde görülmektedir (KTS: 126).

eşük: eşük, kapı (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde ise kelime *eşik*, *işik* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 76).

oçuk: ocak (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde ise kelime *oçaç* şeklinde görülmektedir (KTS: 203).

yurt: yaşanan yer (TDT: 191; KTS: 330).

iş: iş (TDT: 191; KTS: 115).

aş: yemek, yiyecek (TDT: 191; KTS: 14).

azuk: azık, yiyecek, gıda (TDT: 191; KTS: 20).

ton: elbise (TDT: 191; KTS: 280).

yadag: yaya (TDT: 191; KTS: 305).

atlıg: atlı (TDT: 191; KTS: 15).

kul: kul (TDT: 191; KTS: 162).

kullug: kulluk (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde kelime *kullık*, *kulluk* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 162).

künj: cariye (TDT: 191; KTS: 168).

bay: zengin (TDT: 191; KTS: 25).

çıgañ: yoksul (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde kelime *çıgan* şeklindedir (KTS: 49).

yıpar: misk, kokulu mum (TDT: 191; KTS: 321).

3. 1. 1. 3. Savaş, askerlik ve devlet yönetimiyle ilgili kelimeler

er: er, erkek (TDT: 191; KTS: 74).

sü: asker (TDT: 191; KTS: 244).

ötünç: rica (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde aynı kelimeye "ödünç" anlamı verilmiştir (KTS: 213).

yagı: düşman (TDT: 191; KTS: 306).

alp: yiğit, kahraman (TDT: 191; KTS: 7).

alpagu: yiğit, savaşçı (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde kelimeye benzer olarak *alpaout* "asker" kelimesi görülmektedir (KTS: 7).

ok: ok (TDT: 191; KTS: 204).

kılıç: kılıç (TDT: 191; KTS: 143).

sünüg: mızrak (TDT: 191). Kelime Kıpçak Türkçesinde *süñi*, *süñü*, *süngü* şeklinde geçmektedir (KTS: 245).

yarık: zırh (TDT: 191; KTS: 312).

il: il (TDT: 191; KTS: 109).

töre: töre (TDT: 191). Kelime Kıpçak Türkçesinde *töre*, *düre*, *tura*, *tür*, *türe* şeklinde geçmektedir (KTS: 282).

kut: talih, Tanrı'nın verdiği güç, karizma (TDT: 191; KTS: 165).

tat: yabancı (TDT: 191; KTS: 265).

3. 1. 1. 4. Unvanlar

katon: imparatoriçe (TDT: 191). Kelime Kıpçak Türkçesinde anlamsal olarak genişleyerek "kadın, hanım, hatun" anlamlarında kullanılmıştır (KTS: 132).

kan: han, kral (TDT: 191; KTS: 125).

beg: boy başı; bey, reis, efendi, soylu (TDT: 192; KTS: 26).

çabış: komutan (TDT: 192). Kelime Kıpçak Türkçesinde " padişahın önünde saygı ile bağırان adam" anlamında *çavuş* kelimesi bulunmaktadır (KTS: 47).

inançu: başmüşavir? (TDT: 192). Kelime Kıpçak Türkçesinde "kendisine güvenilen, inanılan" anlamında *inançi* şeklinde görülmektedir.

yalabaç: elçi (TDT: 192). Kelime Kıpçak Türkçesinde *yalavaç* şeklinde görülmektedir.

3. 1. 1. 5. Yazı ve sanatla ilgili isimler

bitig: yazı (TDT: 192; KTS: 33).

3. 1. 1. 6. Manevî hayat ve ölümle ilgili isimler

teñri: Tanrı (TDT: 192; KTS: 270).

könül: gönül (TDT: 192; KTS: 158).

ölüg: ölü (TDT: 192). Kelime Kıpçak Türkçesinde *ölü*, *öli* şeklinde de görülmektedir (KTS: 211).

sıgıt: cenaze sırasındaki feryat (TDT: 192; KTS: 234).

3. 1. 1. 7. Zaman kavramıyla ilgili isimler

ogur: zaman (TDT: 189). Kelime Kıpçak Türkçesinde *uğur* şeklinde geçmektedir (KTS: 291).

kün: gün (TDT: 189; KTS: 168).

tañ: tan vakti, sabah (TDT: 189). Kelime Kıpçak Türkçesinde ayrıca *dan, dañ, tan, tan, tayn* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 261).

ay: ay (TDT: 189; KTS: 17).

yıl: yıl (TDT: 189). Kelime Kıpçak Türkçesinde ayrıca *cıl, il, yıl* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 321).

yaz: ilkbahar (TDT: 189; KTS: 316).

yay: yaz (TDT: 189; KTS: 316).

kış: kış (TDT: 189; KTS: 146).

kaçan: ne zaman (TDT: 189). Kelime Kıpçak Türkçesinde ayrıca *haçan, haşan, kaçan* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 122).

3. 1. 1. 8. Yer ve yön kavramıyla ilgili isimler

yir: yer, mahal (TDT: 189; KTS: 324).

yan: yan, taraf (TDT: 189; KTS: 309).

ortu: orta (TDT: 189). Kelime Kıpçak Türkçesinde *orta* şeklinde görülmektedir (KTS: 205).

yügerü: yukarı (TDT: 189). Kelime Kıpçak Türkçesinde *yukarğu, yoğarı, yoğaru, yoğaru, yokarı, yokaru, yuğarı, yuğarı, yukaru* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 328).

iç: iç (TDT: 189; KTS: 105).

taş: dış (TDT: 189; KTS: 264).

uç: uç, uç taraf (TDT: 189; KTS: 291).

ilgerü: ileri (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ileri, ilerü, ilgerü* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 109).

kanı: nerede (TDT: 189; KTS: 125).

3. 1. 1. 9. Tabiatla ilgili isimler

sub: su (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *şu, suf, suv* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 242).

kün: güneş (TDT: 189; KTS: 168).

taş: taş (TDT: 189; KTS: 264).

kum: kum (TDT: 189; KTS: 162).

tag: dağ (TDT: 189; KTS: 258).

bulıt: bulut (TDT: 189; KTS: 37).

ıgaç: ağaç (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *ağaç, ağaş* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 3).

töpü: tepe (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *töpe, depe, tebe, tepe* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 282).

yazı: ova (TDT: 189; KTS: 316).

çorak: ot bitmeyen tuzlu, çorak toprak (TDT: 186; KTS: 53).

ögüz: ırmak (TDT: 189; KTS: 209).

köl: göl (TDT: 189; KTS: 157).

keçig: geçit (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *keçi* şeklinde görülmektedir (KTS: 136).

kuz: dağın kuzey yanı (TDT: 189). Kıpçak Türkçesi Sözlüğünde kelime "güneş dokunmayan yer" anlamıyla görülmektedir (KTS: 166).

kar: kar (TDT: 189; KTS: 126).

yut: kıtlık, kıran (TDT: 189; KTS: 330).

isig: sıcak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *ıstı, ıssı, isi, issi, issig, yisi* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 114).

altun: altın (TDT: 189; KTS: 8).

kümüş: gümüş (TDT: 189; KTS: 168).

temir: demir (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *demür, temür, timir, timür* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 269).

yiñü: inci (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *inçi, inçü, yençü* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 324).

3. 1. 1. 10. Hayvanlarla ilgili isimler

at: at (TDT: 189; KTS: 15).

adgır: aygır (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *aygır* şeklinde görülmektedir (KTS: 18).

yılkı: at sürüsü (TDT: 189; KTS: 321).

buğa: boğa (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *buğa, boğa* şekillerinde görülmektedir (KTS: 36).

inek: inek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *inek* şeklinde görülmektedir (KTS: 112).

köñ: koyun (TDT: 189): Kıpçak Türkçesinde kelime *köy, köyin, köyun* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 155).

tebi: deve (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *deve, tife, tive, töve, tüve* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 272).

ıt: köpek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *ıt* şeklinde görülmektedir (KTS: 116).

böri: kurt (TDT: 189; KTS: 36).

kiyik: geyik (TDT: 189; KTS: 151).

sıgun: geyik (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *sıgın* şeklinde görülmektedir (KTS: 234).

tabışgan: tavşan (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *davuşgan, tavşan* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 266).

teyenç: sincap (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *teyin* şeklinde görülmektedir (KTS: 273).

kiş: samur (TDT: 189; KTS: 150).

kölük: yük hayvanı (TDT: 189; KTS: 157).

3. 1. 1. 11. Renk isimleri

kara: siyah, kara (TDT: 189; KTS: 126).

yağız: yağız, siyah (TDT: 189; KTS: 306).

ak: ak, beyaz (TDT: 189; KTS: 5).

kızıl: kızıl, kırmızı (TDT: 189; KTS: 147).

yaşıl: yeşil (TDT: 189; KTS: 314).

sarığ: sarı (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *sarı, şarı, saru, şaru* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 227).

kök: mavi (TDT: 189; KTS: 156).

boz: boz, beyaz (TDT: 189; KTS: 35).

torug: doru, koyu kahverengi (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *toru*, *doru*, *toğru*, *torı*, *toru* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 281).

3. 1. 1. 12. Akrabalıkla İlgili İsimler

oğul: oğul (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde kelime *ol*, *ovul* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 203).

kız: kız (TDT: 190; KTS: 147).

oğlan: oğlan (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *oğulan*, *olan*, *ovlan* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 203).

eçi: ağabey (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde kelime *içi*, *eççi* şekillerinde “amca” anlamıyla görülmektedir (KTS: 69).

eke: abla (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde kelimenin anlamı “hala, bibi” şeklinde verilmektedir (KTS: 71).

ini: erkek kardeş (TDT: 190). Kıpçak Türkçesinde kelimenin anlamı “erkek torun” olarak verilmektedir (KTS: 112).

kelin: gelin (TDT: 190; KTS: 137).

3. 1. 2. Sıfatlar

kalın: kalın (TDT: 192; KTS: 124).

yogun: yoğun (TDT: 192; KTS: 326).

yinçe: ince (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *inçe*, *inçke*, *yeniçke*, *yenişke*, *yinçe* şekillerinde de geçmektedir (KTS: 323).

yuyka: yufka, ince (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *yuvka*, *yoğa*, *yuka*, *yorka* (KTS: 331).

yımşak: yumuşak (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *yumşak*, *yumşak*, *yumuşak* şekillerinde de geçmektedir (KTS: 321).

kiçig: küçük, az (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *giçi*, *kiççi*, *kiçi*, *kiçig* şekillerinde de geçmektedir (KTS: 148).

ulug: büyük (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ulu*, *ullu* şekillerinde de geçmektedir (KTS: 292).

az: az (TDT: 192; KTS: 19).

üküş: çok (TDT: 192; KTS: 297).

ırak: uzak (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ırağ*, *yırağ* şekillerinde de geçmektedir (KTS: 101).

uzun: uzun (TDT: 192; KTS: 296).

egri: eğri (TDT: 192; KTS: 70).

tüz: düz (TDT: 192; KTS: 288).

arığ: temiz (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *arav*, *arı*, *arığ*, *arav*, *aru*, *uru* (KTS: 11) gibi şekillerde geçmektedir.

yig: daha iyi, yeğ (TDT: 192; KTS: 322).

agır: ağır, değerli (TDT: 192; KTS: 3).

uçuz: ucuz, kolay (TDT: 192; KTS: 291).

süçig: tatlı (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *süçi*, *süçü* şekillerinde geçmektedir (KTS: 244).

kamag: bütün (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *kamuğ*, *kamu* şekillerinde geçmektedir (KTS: 125).

yalañ: yalın, çıplak (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *yalan, yalañ, yalanş, yalın* şekillerinde geçmektedir (KTS: 308).

atsız: adsız, unvansız (TDT: 192; KTS: 16).

sansız: sayısız (TDT: 192; KTS: 226).

benğü: ebedî, sonsuz (TDT: 192). Kıpçak Türkçesinde kelime *meñgü, meñü, miñi* şekillerinde geçmektedir (KTS: 181).

beglik: bey olmaya lâyıık (TDT: 192; KTS: 26).

3. 1. 3. Zarflar

eñ: en, kuvvetlendirme ön eki (TDT: 193; KTS: 73).

kop: hep, çok (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime *köp, köb, köm* şekillerinde geçmektedir (KTS: 158).

amti: şimdi (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime *emdi, imdi, indi* şekillerinde geçmektedir (KTS: 72).

yana: tekrar (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde *yana* kelimesinin yanı sıra *gene, gine, kene, yene, yine* şekilleri de geçmektedir (KTS: 309).

küntüz: gündüz (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime *kündüz* şeklinde geçmektedir (KTS: 168).

tün: geceleyin (TDT: 193; KTS: 193).

içre: içeri (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *içeri, içeri, içkeri, içkerü, işeri, işkeri* gibi şekillerde geçmektedir (KTS: 106).

taşra: dışarı (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *daşğarı, daşra, dışra, taşarı, taşğarı, taşğaru, taşkara, taşkaru, taşra, taştın, tışkaru* gibi şekillerde de geçmektedir (KTS: 265).

üze: üstte (TDT: 193; KTS: 299).

3. 1. 4. Bağlaçlar

tañı: ve, dahi (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *dağı, dañı, dañı, tağı* gibi şekillerde de geçmektedir (KTS: 259).

3. 1. 5. Edatlar

oñ: pekiştirme (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *oñ, oyuk* gibi şekillerde de geçmektedir (KTS: 204).

birle: ile (TDT: 193; KTS: 32).

üçün: için (TDT: 193; KTS: 297).

teg: gibi (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime *tig, dek, dey* gibi şekillerde geçmektedir (KTS: 274).

tapa: -A doğru (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *taba, tebe* gibi şekillerde geçmektedir (KTS: 263).

tiyin: diye (TDT: 193; KTS: 278).

tegi: -e kadar (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *degi, degin, deyin, tigi, tigin* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 268).

ötrü: sonra (TDT: 193). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ötkürü, ötri, ötüri, ötürü, utru* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 213).

4. Ortaklaşan Fiiller

4. 1. İnsanın temel hareket ve oluşlarını gösteren fiiller

yi- yemek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ye-*, *yi-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 322).

yori- yürümek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *yiri-*, *yör-*, *yöri-*, *yörü-*, *yür-*, *yüri-*, *yürü-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 327).

olur- oturmak (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime *oltur*, *otur-*, *voltur-* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 204).

yat- yatmak (TDT: 188; KTS: 314).

kör- görmek (TDT: 188; KTS: 158).

eşid- iştirmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime *eşit-*, *işid-*, *işit-*, *yeşit-* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 76).

ayt- demek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ayd-*, *ayıt-*, *eyid-*, *eyit-*, *eyt-*, *iyid-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 19).

ti- demek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *de-*, *di-*, *dih-*, *dü-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 274).

bir- vermek (TDT: 188): Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ber-*, *ver-*, *vir-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 31).

udı- uyumak (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *udu-*, *uyı-*, *uyu-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 291).

kel- gelmek (TDT: 188; KTS: 136).

öl- ölmek (TDT: 188; KTS: 210).

it- etmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *et-*, *id-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 116).

kıl- yapmak (TDT: 188; KTS: 143).

yarat- yapmak, yaratmak (TDT: 188; KTS: 312).

al- almak (TDT: 188; KTS: 6).

kod- koymak (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime *koy-*, *ko-* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 155).

kötür- götürmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ködir-*, *köter-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 160).

tut- tutmak (TDT: 188; KTS: 285).

teg- değmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *deg-*, *tey-*, *tig-*, *tiy-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 268).

ur- vurmak (TDT: 188; KTS: 293).

tokı- vurmak (TDT: 188; KTS: 279).

aç- açmak (TDT: 188; KTS: 1).

kir- girmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *gir-* şeklinde de görülmektedir (KTS: 149).

bar- varmak (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *var-* şeklinde de görülmektedir (KTS: 23).

sür- sürmek (TDT: 188; KTS: 245).

sök- sökmek (TDT: 188; KTS: 240).

tik- dikmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *dik-* şeklinde de görülmektedir (KTS: 275).

ebir- çevirmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime *evür-* şeklinde görülmektedir (KTS: 78).

egir- eğirmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *igir-*, *iyir-* şekillerinde de görülmektedir (KTS: 70).

üz-: koparmak, kesmek (TDT: 188; KTS: 299).

biç-: biçmek, kesmek (TDT: 188). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *bış-*, *biç-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 29).

bul-: bulmak (TDT: 188; KTS: 37).

ıd-: göndermek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *ı-*, *-ıd-*, *ıy-*, *iy-* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 106).

elt-: iletmek (TDT: 189; KTS: 72).

bas-: basmak (TDT: 189; KTS: 24).

başla-: başlamak (TDT: 189; KTS: 25).

yükün-: eğilmek (TDT: 189; KTS: 332).

yügür-: koşmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *yüger-*, *yügir-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 331).

adrıl-: ayrılmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *ayrul-*, *ayrul-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 18).

yan-: geri dönmek (TDT: 189; KTS: 309).

keç-: geçmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *keş-*, *kiç-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 135).

tüş-: düşmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *düş-* şeklinde de görülmektedir (KTS: 288).

in-: inmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *en-*, *yin-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 111).

bin-: binmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *min-* şeklinde de görülmektedir (KTS: 31).

toğ-: doğmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *do-*, *doğ-*, *toğ-*, *tuv-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 278).

törü-: türemek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *töre-* şeklinde görülmektedir (KTS: 282).

yaşa-: yaşamak (TDT: 189; KTS: 314).

tiril-: dirilmek, yaşamak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *diril-*, *tiri-*, *tirik-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 277).

âç-: acıkmak (TDT: 189; KTS: 1).

tod-: doymak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *toy-* şeklinde görülmektedir (KTS: 281).

agrı-: ağrımak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ağır-*, *ağrur-*, *avur-* gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 4).

u-: gücü yetmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *cevherî* fiil olarak görülmektedir (KTS: 291).

4. 2. İnsanın duygu, düşünce ve isteklerini gösteren fiiller

bil-: bilmek (TDT: 189; KTS: 30).

sa-: saymak (TDT: 189; KTS: 221).

sakin-: düşünmek (TDT: 189; KTS: 224).

tile-: istemek, dilemek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *dile-* şeklinde de görülmektedir (KTS: 276).

sebin-: sevinmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime *sevin-*, *sön-*, *sövin-*, *sövün-*, *söy-*, *söyin-* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 233).

tuy-: hissetmek (TDT: 189; KTS: 286).

kork-: korkmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *korh*, *korqu*-, *koruk*- gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 154).

ög-: övmek, methetmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ök*-, *öv*- gibi şekillerde de görülmektedir (KTS: 209).

kori-: korumak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *koru*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 154).

4. 3. Varlıkların oluş ve hareketlerini gösteren fiiller

bol-: olmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ol*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 34).

er-: olmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *ir*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 74).

kal-: kalmak (TDT: 189; KTS: 124).

bat-: batmak (TDT: 189; KTS: 25).

ag-: yükselmek (TDT: 189; KTS: 3).

uç-: uçmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *uş*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 291).

kon-: konmak (TDT: 189; KTS: 153).

yag-: yağmak (TDT: 189; KTS: 306).

yara-: yaramak (TDT: 189; KTS: 311).

yit-: ulaşmak (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *yet*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 325).

kışla-: kışı geçirmek (TDT: 189; KTS: 146).

4. 4. Hayvanlarla ilgili fiiller

bin-: binmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *min*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 31).

tüş-: inmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *düş*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 288).

tüşür-: indirmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *düşür*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 288).

yel-: dört nala sürmek (TDT: 189). Kıpçak Türkçesinde kelime ayrıca *yil*- şeklinde de görülmektedir (KTS: 323).

4. 5. İnsan ömrü, karakteri ve nitelikleriyle ilgili fiiller

ökün-: pişman olmak (TDT: 190; KTS: 210).

4. 6. Savaş, askerlik ve devlet yönetimiyle ilgili fiiller

bas-: baskın yapmak (TDT: 191; KTS: 24).

sañç-: batırmak, mızraklamak, saplamak (TDT: 191; KTS: 226).

yarlıka-: Tanrı buyurmak (TDT: 191). Kıpçak Türkçesinde kelime "acımak, merhamet etmek, affetmek" anlamlarıyla *yarlığa*, *yarılğa*, *yarılka* gibi şekillerde görülmektedir (KTS: 313).

4. 7. Yazı ve sanatla ilgili fiiller

biti-: yazmak (TDT: 192; KTS: 33).

Sonuç

Köktürk yazıtları ile Kıpçak Türkçesi metinleri fonetik bağlamda karşılaştırıldığında, Köktürk Yazıtları hem söz başı **b'**yi hem de söz başı **m'**yi kullanırken, Kıpçak Türkçesi söz başında **m-** ünsüzü tarafındadır.

Morfolojik bağlamda bakıldığında ise, **-gAn** , **-DAçI**, **-DOK/-DUK**, **-mİş**, **-(X)r**, **-(Ar)**, **-gUçI** sıfat-fiil eklerinin, II. çokluk kişi emir kipinin, **-GLI/-GLU** ekinin, **-mAçI** ekinin, **-yI**, **-yU** ünlü zarf-fiil eklerinin, **-(X)p**; **-gAlI** eklerinin, **+kInA**; **+sIg** eklerinin Köktürk yazıtlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Leksikal olarak ise, DLT'de ve Kİ'de Kıpçakça kayıtlı olarak geçen sözcüklerin Köktürk yazıtlarındakilerle çok fazla benzeştiği söylenememektedir.

Netice olarak Köktürk Yazıtları Üzerine Kıpçak Türkçesi bağlamında yaptığımız araştırmada:

1. Gramer bakımından 13 civarında,
2. Söz varlığı bakımından 10 tane,
3. Genel söz varlığı bakımından ise birçok isim ve fiilin Köktürkçe ve Kıpçakçada ortaklık ve benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Kaynaklar ve Kısaltmalar

- Akar, A. (2018). Eski Türkçeden Oğuzcaya Saklantılar. *Köktürk Yazısının Okunuşunun 125. Yılında Orhundan Anadolu'ya Türkoloji Sempozyumu*, Moğolistan.
- Atalay, B. (1985). *Divanu Lugat-it-Türk I, II, III, IV* (ikinci baskı), Ankara: TDK (DLT).
- Aydın, E. (2018). *Orhun Yazıtları*, Konya: Kömen Yayınları (OY).
- Caferoğlu, A. (1931). *Kitâb al-İdrâk li Lisan al Atrâk*, İstanbul: Evkaf Matbaası (Kİ).
- Ercilasun, A. B. (2008). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları (TDT).
- Gülsevin, G. (1994). Göktürk Anıtları ile Yaşayan Üç Lehçemizin (Halaç, Çuvaş ve Saha/Yakut) Tarihi İlgili Düzeni. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten* , 38 (1990), s. 55-64.
- Gülsevin, G. (1998). Köktürk Bengü Taşlarındaki Oğuzca Özellikler. *Kardeş Ağzılar (Türk Lehçe ve Şiveleri Dergisi)*, S. 7, s. 12-18.
- Gülsevin, G. (2004). Eski Türk Yazı Dilinde Oğuz Lehçesinin Ses, Şekil ve Sözvarlığı Unsurları. *Amancolovskie Çiteniya*, Kazakistan (Öskembe) 7-8 Ekim 2004.
- Gülsevin, G. (2010). Oğuzca Olmayan Türk Lehçelerindeki Oğuzca Unsurlar ve Bunlara Teorik Bir Yaklaşım. *Turkish Studies*, Volume 5/1, Winter 2010 s. 57-76.
- Güner, G. (2013). *Kıpçak Türkçesi Grameri*, İstanbul: Kesit Yayınları (KTG2).
- Hacıeminoğlu, N. (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları (KrhTG).
- Kaçalin, M. S. (2008). Yûsuf Hâs Hâcib *Kutadgu Bilig Metin*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. [E Kitap] (KBC).
- Karadeniz, Y. (2016). Divân-ı Hikmet'teki Eski Türkçe Unsurlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 47, S. 89-95.
- Karamanlıoğlu, A. F. (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları (KTG1).
- Kaymaz, Z. (2004). Çağatay Türkçesinde Oğuzca Unsurlar Üzerine. *S. Amancolov Okuoları 2004, Materealdarı*, Öskemen 2004, s. 204-210.

- Korkmaz, Z. (1973). Kaşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi. *Türk Dili* (Divanu Lugati't-Türk Özel Sayısı), s. 3-19.
- Korkmaz, Z. (1975). Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler. *Birinci Türk Dili Bilimsel Kurultayı*, Ankara 1972, s. 433-446.
- Tekin, T. (2000). *Orhon Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları (OTG)
- Toparlı R. & Vural, H. & Karaatlı, R. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları (KTS).
- Toprak, F. (2003). Divânü Lugati't-Türk'te Kıpçakça Kaydıyla Verilen Kelimelerin Tarihi Kıpçak Söz Varlığı İçindeki Yeri. *Türkoloji Dergisi*, C. 16, S. 2, s. 6-47.
- Yüksekkaya Sağol, G. & Argunşah, M. (2012). *Karahanlıca, Harezmiye, Kıpçakça Dersleri*, İstanbul: Kesit Yayınları (KHKD).

